

Asia: VN/31603/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta yhteisötalouden ja yhteiskunnallisen yrittäjyyden strategiaksi 2025-2029

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lausuntopyyntö STM:lle; luonnos yhteisötalouden ja yhteiskunnallisen yrittäjyyden strategiaksi 2025-2029

VN/31603/2024

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt sosiaali- ja terveysministeriöltä lausuntoa luonnoksesta Yhteisötalouden ja yhteiskunnallisen yrittäjyyden strategiaksi vuosille 2026 – 2030. Sosiaali- ja terveysministeriö esittää lausuntonaan seuraavaa:

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää yhteisötalouden ja yhteiskunnallisten yritysten strategian visiota, missiota ja yleisiä tavoitteita kannatettavina. Yhteiskunnallisten yritysten potentiaali ekologisesti ja sosiaalisesti kestäväen yhteiskunnan edistämiseksi tunnustetaan strategiassa hyvin. Yhteisötaloudella on Suomessa pitkät perinteet erityisesti osuustoiminnassa ja järjestöomisteisessa liiketoiminnassa, joskin yhteisötalouden tarjoama liiketoimintamalli ja sen erityispiirteet ovat jääneet vähälle huomiolle.

Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että yhteisötalouden osaamista ja tunnettuutta on parannettava ja sen tarjoamia mahdollisuuksia hyödynnettävä strategialuonnoksessa esitetyillä tavoilla. Yhteisötalouden erilaiset toimijat edistävät markkinoiden monipuolisuutta ja erilaisten liiketoimintamallien välistä tervettä kilpailua. Strategialuonnoksessa olisi kuitenkin tarpeen selventää yhteisötalouden ja yhteiskunnallisten yritysten välistä suhdetta. Näitä käsitteitä käytetään usein rinnakkain selventämättä, soveltuuko yhteiskunnallisten yritysten määritelmä kaikkiin yhteisötalouden organisaatiomuotoihin. Luvussa 3 on arvioitu vain yhteiskunnallisten yritysten

määrää Suomessa. Toivottavaa olisi esittää arvio koko yhteisötalouden toiminnan laajuudesta maassamme.

Luvussa 5 todetaan, että yhteisötalouden edistäminen Suomessa edellyttää strategisia valintoja ja olemassa olevaa lainsäädäntöä tulee hyödyntää tehokkaasti. Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että lainsäädäntöä voidaan tarvittaessa myös uudistaa strategian toteutumista tukevaksi. Kohdassa 5.2. todetaan, että yhteisötalous kohdentuu erityisesti pienyrittäjyyteen luoden työpaikkoja ja toimeliaisuutta erityisesti välityömarkkinoille. Sosiaali- ja terveysministeriö näkee paremmaksi painottaa, että yhteisötalous tukee erityisesti pienyrittäjyyttä. Yhteisötaloudessa toimii Suomessa myös liikevaihdoltaan ja markkinaosuudeltaan suuria yrityksiä, jotka ansaitsevat myös huomionsa strategiassa. Strategian kirjaus työhön integroivien yritysten roolista työllisyyden edistämässä työhön pääsemistä ja työhön paluuta edistävien palveluita järjestäessä jää epäselväksi. Olisi tarpeen täsmentää, mistä palveluista on konkreettisesti kyse. Yhteisötalouden työllistämispotentiaali on myös tärkeä, koska työttömyys kasvattaa etuusmenoja ja pitkittyessään lisää sosiaali- ja terveyspalveluiden tarvetta.

Sosiaali- ja terveysministeriön yhtyy strategiassa esitettyyn näkemykseen, että sosiaali- ja terveydenhuollossa on merkittävää kasvupotentiaalia yhteisötalouden toimijoille (luku 5.2.1). Yhteisötalouden arvopohja ja toimintaa ohjaavat periaatteet vastaavat hyvin sosiaali- ja terveydenhuollon ammattietiikkaa. Lisänä esitettyyn sosiaali- ja terveysministeriö näkee yhteisötalouden tarjoavan ratkaisuja esim. vanhusten ja vammaisten palveluasumiseen. Yhteisötalous voi tarjota joissakin tapauksissa myös vaihtoehdon julkiselle palvelutuotannolle korostaen työntekijöiden ja asiakkaiden mahdollisuutta osallistua yrityksen hallintoon ja päätöksentekoon. Julkisten palveluiden supistamiseen tai nykyistä tarkempaan kohdentamiseen liittyvät paineet voivat luona uusia markkinoita esimerkiksi ikääntyneiden arjessa pärjäämistä tukeville palveluille. Monilla ikääntyneillä on myös aiempaa enemmän taloudellisia voimavaroja hankkia palveluita sekä kiinnostusta vaikuttaa palveluiden sisältöön ja toteutustapaan.

Paikallisyhteisöjen vahvistaminen on yksi yhteisötalouden päämäärä (luku 5.2.2). Järjestöjen lisäksi paikalliset osuuskunnat tarjoavat usein viimeisinä toimijoina palveluja väestökatoalueiden asukkaille. Yhteiskunnallisia innovaatioita yhteistalouteen liittyen (luku 5.4) tarvitaan syrjäytymisen ehkäisemisen lisäksi myös mielenterveysongelmien varhaisessa ehkäisemisessä.

Luvussa 5.5. yhteiskunnallisten yritysten kasvuhalukkuutta kuvattaessa ei ole nostettu esiin yhteyttä työ- ja elinkeinoministeriön kasvuyrittäjyyden ohjelmaan. Strategiassa voisi olla viittaus myös tähän ohjelmaan.

Yhteisötalouden toimijoiden ja yhteiskunnallisten yritysten verotusta käsittelevässä luvussa (luku 5.5.3.) sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että yleishyödyllisyyden ja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden määritelmiä olisi syytä tarkastella rinnakkain yleisen edun huomioon ottamisessa.

Ministeriö toteaa myös, että yhteiskunnallisen hyödyn tai jäsenhyödyn parempi tunnistaminen ja mittaaminen loisivat pohjan arvioida yhteisötalouden toimijoiden ja yhteiskunnallisten yritysten arvonluontia laajemmin kuin pelkästään liiketoiminnan tuloksen kannalta. Tällöin myös yhteisöllinen tai yhteiskunnallinen hyöty voisi toimia arviointikriteerinä julkisten hankintojen, valtiontuen myöntämisen tai verotusratkaisujen yhteydessä. Tarkoituksenmukaisten yhteiskunnallisten vaikutusten tai yhteisövaikutusten arviointikriteerien ja mittareiden kehittämisessä on vielä paljon tehtävää, ja tätä työtä tulisi tukea myös valtiovallan toimesta.

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää tärkeänä, että yhteiskunnallisesta yrittäjyydestä ja yhteisötaloudesta on saatavilla tilastotietoa (luku 5.6.). Tarvittavan tilastoinnin kehittämisen ja vaikuttavuuden mittaamisen ehtona on kuitenkin määritelmien täsmentäminen siten, ettei ole epäselvää, mitkä yritykset kuuluvat määritelmien piiriin. Samoin on tärkeää, että yritykset itse voivat nykyistä paremmin tunnistaa kuuluvansa määritelmien piiriin. Erilaiset toimijat tulisi jaotella esimerkiksi yhtiömuodon ja koon mukaan tilastollisesti siten, että yhteiskunnan näkökulmasta tarvittavien toimenpiteiden tunnistaminen kohderyhmittäin olisi mahdollista. Lisäksi yhteisötalouden toimijoille olisi tarkoituksenmukaista kehittää toiminnan erityispiirteet huomioivaa johtamisvalmennusta ja alalle soveltuvaa koulutusta.

Strategian tavoitteiden toteutumisen seurantaan varten olisi luotava kehikko, jonka avulla mainittujen tavoitteiden toteutumista voisi arvioida. Sosiaali- ja terveysministeriö pitää peruteltuna erillisen toimintasuunnitelman laatimista ohjaamaan strategian tavoitteiden toteuttamista.

livari Annakaisa
Sosiaali- ja terveysministeriö

Seppelin Markus
Sosiaali- ja terveysministeriö

